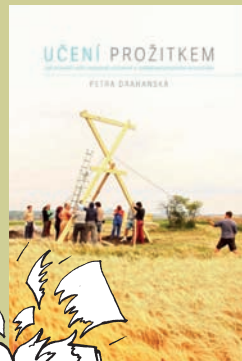

UČENÍ PROŽITKEM

Autorka: Petra Drahanská
 Autor předmluvy: Ivo Jirásek
 Vydavatelka: Petra Drahanská, 1. vydání, 2020
 Grafická úprava: Martin Poupě, Jolana Weinbergerová
 Fotografie: Jana Šířová, Klára Šindelková,
 Klára Kvardová, Michaela Malcherová, Jan Hodač
 ISBN: 9781234567897
 www.uceniprozitekem.cz

Je to už řadu let, co jsem spolu s tělocvikem vystudoval na Karlově univerzitě matematiku. Orientovat se ve spleti definic, vět a vzorců nebylo nic jednoduchého. Proto jsme si jako studenti vážili každého učitele, který dokázal svoji disciplínu představit jednoduše a srozumitelně. Kdo uměl vytáhnout tu nejdůležitější esenci své nauky, dát ji přehlednou strukturu a poutavě nám ji prezentovat. Asi jsme měli štěstí, protože na matfyzu tehdy pár opravdu dobrých učitelů bylo. A právě ti nám nejvíc pomohli těžká studia zvládnout.

Tahle zkušenost mě provázela celým životem. A jako pro pedagoga pro mě byla výzvou. Řekni jim to, co opravdu potřebují pro své další počínání vědět, co jim fakt pomůže, a řekni jim to tak jednoduše, jak jen to jde. To byl imperativ, který jsem si stále připomínal. Ne vždy se mi to samozřejmě dařilo. Jak člověk proniká hlouběji do oboru, bývá stále více ohrožen „prokletím odbornosti“. Větší a větší detail mu připadá úžasné zajímavý a nechcete o něj posluchače ochudit. Ale pak nezřídka zjistí, že se dostává daleko za hranice jejich rozlišovacích schopností a ty „zajímavé“ odbočky pro ně představují jen další matoucí cestičku v těžko prostupném labyrintu předkládané matérie.

A proč to celé na úvod recenze knihy Petry Drahanské *Učení prožitkem* vyprávím? Abych zdůraznil, jak důležité a těžké zároveň je při odborném výkladu ne právě jednoduché látku najít vhodnou hloubku

prezentace, přehlednou strukturu a přitažlivou formu vyprávění. A abych s radostí konstatoval, že právě toto se autorce povedlo na jedničku.

Ale pojďme k hodnocení knihy postupně.

Už název, který se patrně záměrně vyhýbá teoreticky znějícímu termínu *zážitková pedagogika*, ale zdůrazňuje učení jako praktickou činnost, ukazuje, co od knihy čekat. Ostatně velice výstižně to vyjádřila Simona Trávníčková ve svém stručném pohledu na vnitřní straně přebalu knihy: „Jde o přátelsky psanou kuchařku, která čtenáře provede krok za krokem přípravou akcí, jejichž síla stojí na promyšlených programech a záměrem vedených reflexích.“ Přesně tak to je. Po několika přečtených stránkách jsem si začal připadat jako Petřina mladší, méně zkušená kolegyně a kamarádka a ona mě trpělivě a s pokorou zasvěcuje do tajů řemesla lektora, který věří v sílu zážitku a staví na něm své pedagogické snažení. Až altruisticky se se mnou dělí o své zkušenosti a nestydí se ani za chyby, kterých se, zejména v začátcích své mnohaleté praxe, dopustila. Pocit bezprostředního vyprávění dotváří místy neformální jazyk v přiměřené míře využívající i odborný slang. Není to však na škodu, spíše to podporuje autenticitu Petřina projevu.

Když už jsem použil ten přírůbek autorky ke zkušenější kolegyni, zůstanu u něj a společně se podíváme, co ta naše zkušenější kolegyně konkrétně udělala?

- ◆ Podle své mnohaleté zkušenosti s vedením výcviků pro lektory zážitkových programů vybrala to nejdůležitější a hlavně pro praxi nejužitečnější z oblasti přípravy a vedení rozvojových akcí. Seřadila to do přehledné a jasné struktury tří stěžejních kapitol: záměr – program – reflexe.
- ◆ Ke každé kapitole nabídla nezbytný teoretický základ a řadu praktických doporučení.
- ◆ Ta hned ilustrovala na výstižných a srozumitelných příkladech, které čerpala ze své praxe. Nestyděla se ukázat i to, co se nepovedlo, (tím sebe zlidštila a zároveň povzbudila čtenáře ve smyslu „neboj se chyb, ty se stanou každému, důležité je, se z nich poučit“)
- ◆ A v celém textu opakovaně zdůrazňovala, že při přípravě akce je primární záměr, zatímco konkrétní programy (hry, cvičení, aktivity) musí být voleny až sekundárně a tak, aby záměr pomohly naplnit.

Výběr nejdůležitějšího a stručnost výkladu vždy vedou k jistému zjednodušení. V autorčině pojetí ale nejde o stupidní

trivializaci a zploštění složitého procesu, ale službu čtenáři jak se neutopit v řadě zajímavých, ale ne zcela zásadních detailů. To nejpodstatnější však z knihy doslova číší – chceme-li iniciovat rozvoj účastníků našich akcí, měli bychom si jasně definovat pedagogický záměr, k jeho naplnění najít vhodné nástroje (konkrétní programy), optimálně je seřadit do scénáře a zážitků z nich přetvořit dobře zvolenou formou reflexe v přenositelnou zkušenost.

Zvláštní zmínku chci věnovat kapitole o reflexi. Možná i proto, že sám považuji reflexi za královskou disciplínu všech instruktorských kurzů. Na autorčině přístupu oceňuji přehledné rozdělení reflexí podle jejich účelu a zaměření, ale hlavně fakt, že věnovala vyváženě pozornost jak konkrétním technikám reflexe, tak užitečným teoretickým modelům, které umožňují výstupy reflexí fundovaně zarámovat. Znalost obého totiž tvoří spolu s osobní zralostí a komunikačními dovednostmi základ skutečného lektorského mistrovství a zaslouží si mimořádnou pozornost.

Ale abych autorku stále jen nechválil, dovolím si i dvě kritická vyjádření.

Kudy se vypravit? (z recenzované knihy). | foto © Jana Siřa Slováčková

První se týká práce se zdroji. Formě přátelského předávání zkušeností mladší kolegyni v autorčině pojetí totiž odpovídá i nepřehlédnutelná nedůslednost v uvádění zdrojů. Jako by si říkala: „Není důležité, kdo to vymyslel, ale že to je užitečné.“ Pravda, té pomyslné mladší kolegyni by bylo zejména zpočátku opravdu jedno, kdo vymyslel Procesburger (str. 223). Ale byla by ráda, že se ho může chytit, když potřebuje vysvětlit vztah mezi herní situací a reálnou praxí. Ale odborná kniha (byť populárně psaná) si o solidní práci se zdroji svojí podstatou říká. Proto u brainstormingu uvést jako zdroj Robsnův článek a nezmínit Alexe Osborna, rok 1942 a prostřední reklamní agentury nebo neuvést autory Johari Window, když s oběma technikami v textu autorka pracuje, mi přišlo poněkud neprofesionální. To jen jako příklad, obdobných mezer lze najít v textu více. A přitom by leckdy stačilo jen párkrát kliknout na Wikipedii. Škoda.

A druhá připomínka se vztahuje k fyzické podobě knihy. Když jsem ji vzal poprvé do ruky, maličko mi poklesla pod její nečekanou vahou. To dělá křída, na které je vydána. Po jejím otevření mě lehce odrazilo hustě psaný základní text. Při vzpomínce na Jiráskovu *Zážitkovou pedagogiku* jsem se bál těžkého čtení. Ale obsah, navíc psaný svižným stylem, mě záhy vtáhl a zvykl jsem si i na vizuál knihy, který díky frekventovanému užití odrážek, schémat, fotografií, ale i světlým odstínům písma působí poměrně jemně. Bohužel, zejména pro čtenáře s horším zrakem, ke kterým patřím, se text na křídě při umělém osvětlení leskne a světlé a malé písmo vyžaduje opravdu soustředěné čtení. Nepochopil jsem ale, proč obsah neobsahuje čísla stránek jednotlivých kapitol. Značně to komplikuje orientaci, zejména když se chceme vrátit ke konkrétním pasážím, které nás zaujaly. No a už po prvním přečtení mi vypadlo z vazby několik listů. Zejména u příručky, která předpokládá opakované užívání, to považuji za chybu.

Ale mluvíme spíše o „kosmetických vadách“, které nijak nesnižují praktickou hodnotu autorčina díla. To bude užitečné zejména lektorům a učitelům, kteří

s využitím zážitkových programů začínají. Nabízí jim totiž jak obecně metodická doporučení, tak konkrétní praktické rady, jak zážitkové programy připravovat a vést. Nicméně díky skvělým příkladům si v knize najdou inspiraci i zkušení lektori.

Na závěr jsem si nechal pár konkrétních momentů, které mě zaujaly a doporučuji je i vaší pozornosti:

- ◆ Nadchl mě příklad s malováním mandal (str. 102) - překvapivá souvislost mezi aktivitou, jejím cílem a způsobem vytěžení.
- ◆ Skvělý je i příklad nepoměru programový cíl versus vynaložená energie u programu Boj s nadváhou (str. 130). Pozor na to.
- ◆ Tleskám názvu kapitoly Sloveso jako pomocník při stanovování cílů (str. 70) i zmínce o korelaci cílů, času a velikosti skupiny (str. 71). To sloveso zpravidla určuje hloubku cíle - rozdíl je „seznámit s teorií“, „vyzkoušet si“ nebo „si osvojit“. Bohužel v komerční praxi nekalá konkurence nezřídka slibuje „osvojit si“ i když je to z principu kvůli krátkosti času nebo velikosti skupiny vyloučené.
- ◆ Jsem rád, že v kapitole o uvádění her autorka zmiňuje řadu způsobů, jak lidi do děje vtáhnout (včetně velmi pragmatické cesty skrze vysvětlení cílů hry) a varuje před nadužíváním a hlavně plytkým užíváním scének (str. 117). Taková „motivace“ se totiž zejména u racionálnějších typů účastníků může stát „medvědí službou“ i velmi kvalitnímu programu.
- ◆ V publikaci o zážitkovém učení bych nečekal zmínku o projektovém trojimperativu kvalita – čas – zdroje (str. 162). O to raději jsem, že ho autorka uvádí. Při reflexích na kurzu jsem se totiž s úvahami, zda je lepší alespoň něco nedokonalého v daném čase vyprodukovat, než se soustředit na špičkovou kvalitu výstupu, nestihnout to a doufat, že mi zadavatel čas přidá, často setkával.
- ◆ Plně souhlasím s autorkou, že krátká frontální prezentace v pravou chvíli může být i na zážitkovém kurzu velice užitečná (str. 156). Není třeba se jí bát.

Ale pozor, musí být fundovaná.

- ◆ Doslova mě nadchlo obrazné vyjádření, „jedna hluboká studna zavlaží okolní půdu více než 100 mělkých misek“ (str. 73). Mějme to na paměti zejména při stanovování cílů.
- ◆ A na úplný závěr vyzdvihnu kapitolu Abigail 3 x jinak (str. 216). Zde leží ve stručnosti message celé knihy. Vychutnejte si ten příklad. Je to geniálně náorné.

K hodnocení knížky jsem přistupoval z pozice celoživotního praktika. Její největší přínos spatřuji v tom, že až si ji přečte třeba nějaký Tonda, začne stavět kurzy od pedagogického záměru a ne od her, které se mu líbí, Maruška nově využije některou z představených forem reflexe, Jirka pochopí, co je dynamika akce a nezařadí největší programový „flák“ na první den odpoledne a Helena kreativně upraví pravidla známé hry, aby odpovídala zvoleným

cílům akce. A taky učitel Mirek, který dosud ve škole používal spíše expertní styl výuky, vyzkouší zážitkový přístup. Díky tomu budou dělat lepší kurzy a učit zážitněji než dosud. A nechci se trápit případnou polemikou, zda Petřina terminologie odpovídá v Česku zažitým tradicím či z mého pohledu jinými nevýznamnými detaily. Ostatně i v manažerské literatuře se různí autoři dívají na stejné problémy z různých úhlů pohledu a využívají k jejich popisu rozdílný terminologický aparát. Jsem na to zvyklý a nevadí mi to. Proto tuto stránku autorčiny práce rád přenechám k diskusi akademickým teoretikům.

Petře Draňanské děkuji za velice dobrý autorský počín, kterým nesporně přispěla k rozvoji našeho společného oboru a všem čtenářům Gymnasionu knihu doporučuji. Oceníte jak její praktičnost, tak vtipnou, upřímnou a poutavou formu Petřina vyprávění.

Vladimír Svatoš

Reflexe může být stejně zábavná jako samotný program (Z recenzované knihy). I foto © Klára Šindelková

